

Zprávy / Reports

Jak jsem potkal bizony

How I Met Bisons

VÁCLAV SOUKUP

*Katedra kulturologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy
v Praze, Celetná 20, 110 00 Praha 1*

Nezapírám. Vždy jsem českému spisovateli Otu Pavlovi záviděl, „jak potkal ryby“. Není divu. Každý z nás touží po blízkém setkání „třetího druhu“. Po vteřinách, kdy se zastaví čas, a my staneme tváří v tvář něčemu jedinečnému. Slovy francouzského básníka Jacquese Préverta všichni milujeme chvíle, které se zrodí „jako zázrakem“. Přiznám se, že ve skutečnosti jsem na takové setkání nebyl připraven. Možná právě proto k němu došlo. Stalo se tak v průběhu mé poslední návštěvy Českého Krumlova. Byl jsem přesvědčený, že o tomto městě už vím téměř vše. Tuto iluzi způsobil dlouhodobý výzkum, který v tomto městě po mnoho let provádím. Krumlovský hrad, středověké uličky města, meandr Vltavy a obraz medvědů bloudících v hradním příkopu se mi při opakovaných návštěvách města vryl do mysli tak hluboce, že se zde cítím být téměř doma. Proto mě fakt, že právě zde se setkám s bizony, způsobil kulturní šok. Ta zvířata se vynořila z ničeho nic na omítce domů. A co více, jednalo se o malby pravěkých bizonů! Těch, kteří byli objeveni na stěnách prehistorické španělské jeskyně Altamira. Když jsem se pečlivěji rozhlédl, začala se z fasády domů ulice vynořovat další úžasná výtvarná díla. Již to nebyl pouze příběh o prehistorických zvířatech, ale o nespoutané výtvarné imaginaci, která našla svůj umělecký výraz ve fantazijních zoomorfních a antropomorfních obrázcích. A co více, nejednalo se o tuctovité pouliční graffiti. Z maleb na zdech domů podivná *Ulice s popelnicemi* či šela nespoutaná fantazie a zároveň výtvarná profesionalita. V tu chvíli mi začalo vrtat hlavou, kdo je tvůrcem těchto originálních a současně bizarních uměleckých děl vytvořených v rytmu nespoutaného a autentického „street art“.

Hledání odpovědi na tuto otázku mi usnadnila zakladatelka a ředitelka krumlovského *Egon Schiele Art Centrum* (ESAC) Hana Jirmusová Lazarowitz – elegantní, energická, kosmopolitní žena, která proslula schopností měnit své sny v realitu.

Díky nadaci, v jejímž čele stojí, byla v Českém Krumlově v letech 1992 až 1994 provedena rekonstrukce komplexu renesančních budov bývalého pivovaru, jehož prostory jsou dnes využívány k prezentaci špičkových uměleckých děl. Kromě stálé umělecké expozice, věnované životu a dílu světově proslulého rakouského malíře Egona Schieleho, zde kontinuálně probíhají výstavy předních světových umělců. Obyvatelé a návštěvníci města Český Krumlov tak měli možnost zhlédnout díla, jejichž tvůrci byl například Salvador Dalí, Marc Chagall, Milan Knížák, Oskar Kokoschka, Alberto Giacometti nebo Geoffrey Hendricks. Součástí kulturních aktivit *Egon Schiele Art Centrum* je ale také dlouhodobý projekt pracovně označovaný jako *Ateliéry*. Nadace Hany Jirmusové Lazarowitz totiž také zrekonstruovala objekt malé továrny stojící naproti *Egon Schiele Art Centrum* do podoby velkoryse koncipovaných výtvarných ateliérů. Zde po řadu let nachází azyl mladí talentovaní zahraniční i domácí výtvarní umělci. Při prohlídce velkých ateliérů zalitých slunečním světlem jsem pochopil, co měla paní ředitelka na mysli, když konstatovala, že tyto prostory svojí velkorysou prostorovou koncepcí překonávají standardy ateliérů, které se nacházejí ve světových metropolích, jako jsou Vídeň, Paříž a New York. Současně jsem se dozvěděl, kdo je skutečným tvůrcem pouličních maleb. Jsou to mladí umělci, kteří se touto cestou pokouší ozvláštňit veřejný prostor a fádni vzhled budov, které se v okolí ateliérů a *Egon Schiele Art Centrum* nacházejí. Je ovšem smutné, že tento spontánní pokus zahraničních výtvarníků, usilujících o estetizaci původně fádniho veřejného prostoru, narazil na nepřítel místních sprejerů, kteří bezostyšně a zcela nekreativně tyto nástěnné malby ničí. Přitom právě zde by mohl vzniknout originální a návštěvníky vyhledávaný ostrůvek moderního a postmoderního umění, který by osobitým způsobem rozšiřoval nabídku toho, co lze při toulkách ulicemi Českého Krumlova spatřit.

Prostřednictvím vyprávění Hany Jirmusové Lazarowitz se odhalilo i tajemství místních prehistorických bizonů. Musím přiznat, že na mě příběh jejich tvůrců hluboce zapůsobil. Bizony namalovali dva mladí zamilovaní lidé, kteří se rozhodli zasvětit svůj život výtvarnému umění. Jedná se o českou dívku s italskými kořeny Alessandru Svatek, která vystudovala malbu na akademii v Miláně, a Artura Magrota, který je absolventem střední uměleckoprůmyslové školy sv. Anežky v Českém Krumlově, kde si osvojil znalosti a dovednosti v oboru kame-

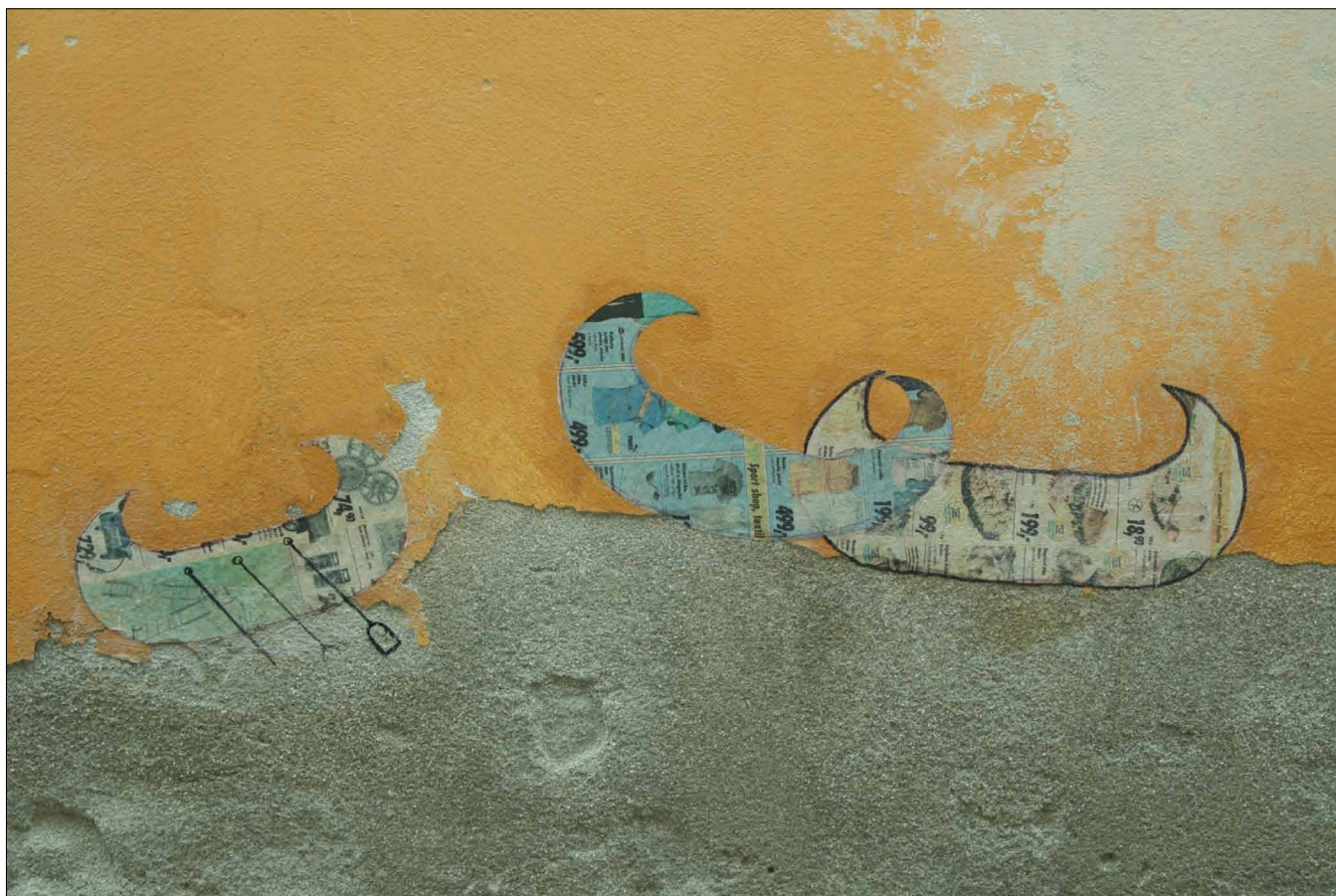

Obr. 1. Malby bizonů inspirované magdalénským jeskynním uměním, „Ulice s popelnicemi“, Český Krumlov, Áčka. Foto poskytla: Hana Lazarowitz Jirmusová.

nosochařství, užité fotografie a médií. Jako mnoho začínajících umělců žili tito mladí lidé svůj nomádský život bez finančních prostředků tak trochu „na hraně“ přežívání. Díky podpoře *Egon Schiele Art Centrum* se jim ale otevřely dveře jednoho z ateliérů, včetně jeho příslušenství (apartmánu), umožňujícího mladým umělcům zde nejen tvořit, ale i normálně žít. O tom, co tato pomoc pro ně znamenala, svědčí slova mladé výtvarnice, která zázemí apartmánu komentovala slovy: „Nikde jsme se neměli lépe.“ Není divu. Zde mohli alespoň na pár měsíců spojit lásku s uměním a důstojným životem. S tvorbou této italsko-české tvůrčí dvojice, která dnes společně vystupuje pod označením *Áčka*, vstoupila do ulic Českého Krumlova osobitá poetika umění street art. Jejich touha oživit ulice města našla například vyjádření ve výtvarném projektu, v rámci něhož nalepili papírové oči na místní hydranty, dopravní zrcadla a dopravní značky zákazu vjezdu. Kontroverzní reakce vyvolali také papíroví osmimetroví lovci vytvoření ve stylu jeskynních maleb, které *Áčka* umístili na jednu s fasád *Egon Schiele Art Centrum* jako upoutávku výstavy *Umění v každodennosti*. V této souvislosti je ale důležité podotknout, že *Áčka* při své tvorbě aplikované na zdi a omítky domů programově používají neagresivní recyklovatelné materiály, jako jsou papír a vodou ředitelné tapetové lepidlo, jež se dá snadno odstranit. *Áčka* mají také zásadní podíl na vzniku projektu *Ukradená galerie*, který k prezentaci uměleckých děl ve veřej-

ném prostoru používá staré, socialismus pamatující, vitrinové nástěnky. Originální vernisáže výtvarných prací vždy jiného umělce probíhaly pravidelně každou neděli vždy o půlnoci. Prostřednictvím internetových sociálních sítí dosáhla idea *Ukradená galerie* ohlasu i v zahraničí a dnes se s obdobnými projekty setkáváme také v Miláně, Paříži a New Yorku.

Dílem *Áček* jsou i pravěcí bizoni, kteří v ulicích Českého Krumlova upoutali moji pozornost. Tyto obrazy jsou totiž pozoruhodné také z hlediska experimentální archeologie. Součástí teorií na téma vzniku pravěkých nástěnných maleb je totiž hypotéza, podle níž některé z těchto pozoruhodných děl vznikly specifickou výtvarnou technikou, při níž umělec ústy vyfukoval a současně vyplivoval na skalní stěnu barevné pigmenty. Tímto způsobem údajně vznikly proslulé mladopaleolitické negativní otisky lidských rukou, s nimiž se setkáváme v řadě francouzských a španělských prehistorických jeskyní. Někteří prehistorici se dokonce domnívají, že tato „foukáčská metoda“ mohla vyvolat v mysli pravěkých umělců změněné stavy vědomí podobné těm, které způsobují psychotropní látky. Zvýšená imaginace se tak promítla do fascinujících maleb, které byly vytvořeny v pravěkých jeskynních obrazárnách, jako jsou Altamira nebo Lascaux. Také první krumlovské obrázky bizonů byly vytvořeny technikou vyfukování barevných pigmentů, konkrétně kakaa, mouru a zelenkavého koření na ryby. O to víc mě mrzelo, že jsem neměl možnost s *Áčky*

Obr. 2. Lodičky na rozbořené omítce, „Ulice s popelnicemi“, Český Krumlov. Foto poskytl: Hana Lazarowitz Jirmusová.

konzultovat, jaké poznatky a zkušenosti si z použití této techniky odnesli. S obrazy prehistorických bizonů se ale v Českém Krumlově nesetkáme pouze na ulicích, ale také ve výstavních prostorách *Egon Schiele Art Centrum*, pro které umělci vytvořili rozsáhlou nástěnnou repliku pravěkých maleb. Díky tomu „bizoni tančí“ také na několika metrech čtverečních v jedné z velkých výstavních sálů. Stádo bizonů se zde stalo trvalou součástí stěn a klenby stropu a nadčasovým archetypálním projekčním plátnem, které je důstojným protějškem uměleckých artefaktů, jež jsou zde vystavovány. Při tvorbě tak rozsáhlé nástěnné malby již ale nebylo možné nanášet barevné pigmenty silou lidského dechu. Proto byly „vyfukovány“ na stěnu moderními technickými prostředky. Výsledek je ale víc než působivý. Vstoupíte-li proto do výstavních prostor *Egon Schiele Art Centrum* v Českém Krumlově, nezapomeňte pozvednout svůj zrak vzhůru ke klenbě. Vlastně není ani tak

těžké „potkat bizony“...

Postskriptum: Opět stojím v *Ulici s popelnicemi*. Již vím, že název ulice, respektive tabulka s jejím označením, je jen další výtvarný artefakt a umělecká mystifikace. Pozoruji podivnou drobnou postavu, kterou na zdi domu namaloval jeden z mladých umělců. Hlavou mě bloudí nutkavá myšlenka. Co když stojím před dílem budoucího Picassa a výtvoř v *Ulici s popelnicemi* jednou budou pro návštěvníky města stejně přitažlivým magnetem, jako místní historické skvosty? Fakt nevím. Jediné, o čem nepochybuji, je, že by tato díla neměla zmizet pod útoky sprejerů a nánosem lidské lhostejnosti.

Kontakt: PhDr. Václav Soukup, CSc., Katedra kulturologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, 110 00 Praha 1, e-mail: Vaclav.Soukup@ff.cuni.cz.

ANTHROPOLOGIA INTEGRAL – SERIES MONOGRAPHICA

Jaroslav Malina

Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vlnářská 5, 603 00 Brno

Edice monografií přiřazená k časopisu *Anthropologia integra* – viz <http://anthrop.sci.muni.cz/page.yhtml?id=532>. Edice přináší původní odborné publikace z oblasti obecné antropologie a „příbuzných“ disciplín.

- 1) Edice je otevřena českým i zahraničním autorům.
- 2) ISBN (a číslo DOI pro vstup do Crossref databáze) udílí Akademické nakladatelství CERM a Vydavatelství Masarykovy univerzity.
- 3) Text v českém jazyce (s anglickým nebo německým resumé) nebo v anglickém či německém jazyce (s českým resumé).
- 4) Každá z monografií prochází recenzním řízením (minimálně 2 recenzenti).
- 5) Edice vychází elektronicky, pouze výjimečně i papírově.
- 6) Monografie edice zachovávají zpravidla stejný formát i grafiku jako časopis *Anthropologia integra* (případně se může změnit barva přebalu apod.); dává to také možnost uvádět na konci časopisu (případně přebalu) postupný sled monografií (volumes), což je zároveň dobrá propagace.
- 7) Formální pokyny pro autory monografií jsou stejné jako pro autory časopisu *Anthropologia integra*.
- 8) Edici spravuje stejný kolektiv jako časopis *Anthropologia integra* (šéfredaktor Jaroslav Malina, výkonný redaktor Tomáš Mořkovský).

ANTHROPOLOGIA INTEGRAL – SERIES MONOGRAPHICA

For the monograph series associated with the journal *Anthropologia integra*, see <http://anthrop.sci.muni.cz/page.yhtml?id=532>. This series offers original scholarly publications from the field of general anthropology and related disciplines.

- 1) The series is open both to Czech and foreign authors.
- 2) The ISBN (and DOI number for access to the Crossref database) is issued by CERM Academic Publishing House and Masaryk University Publishing House.
- 3) The text is in Czech (with an English or German abstract), or in English or German (with a Czech abstract).
- 4) Each of the monographs undergoes a peer review (with a minimum of 2 reviews).
- 5) The series is issued electronically; only occasionally in a paper version.
- 6) The monographs of the series will maintain the same format and graphic style as the journal *Anthropologia integra* (with possible changes in cover colour etc.); this provides the opportunity to present the list of consecutive monographs (volumes) at the end of the journal (or on the cover), which would also serve as good promotion.
- 7) The formal instructions for authors of the monographs are the same as those for the authors of the journal *Anthropologia integra*.
- 8) The series is administered by the same editorial team as that of the journal *Anthropologia integra* (Editor-in-chief Jaroslav Malina, Managing Editor Tomáš Mořkovský).

ANTHROPOLOGIA INTEGRAL – SERIES MONOGRAPHICA

Die Edition Monographien ist der Zeitschrift *Anthropologia integra* – siehe <http://anthrop.sci.muni.cz/page.yhtml?id=532> – angefügt. Die genannte Edition soll ursprüngliche Fachpublikationen aus den Bereichen der allgemeinen Anthropologie und der „verwandten“ Wissenschaftszweigen bringen.

- 1) Die Edition steht sowie den tschechischen als auch den ausländischen Autoren offen.
- 2) Die ISBN (samt der DOI-Nummer für CrossRef Databasis) vergeben der Akademische Verlag CERM (Akademické nakladatelství CERM) und der Masaryk-Universität-Verlag (Vydavatelství Masarykovy univerzity).
- 3) Die Texte sollen in tschechischer Sprache mit englischer oder deutscher Zusammenfassung oder in englischer, bzw. deutscher Sprache mit tschechischer Zusammenfassung verfasst werden.
- 4) Alle Monographien unterliegen dem Rezensionsverfahren, wobei dieses mindestens von zwei Rezensenten vollzogen wird.

- 5) Die in der Edition herausgegebenen Monographien werden in elektronischer Form veröffentlicht, nur ausnahmsweise könnten ihre Titel auch in Papierform erscheinen.
- 6) Die Edition Monographien behält das gleiche Format und die gleiche Grafik wie die Zeitschrift *Anthropologia integra* bei. (Eventuell kann die Umschlagfarbe geändert werden o. ä.); dies bietet ebenfalls die Möglichkeit, am Ende des Heftes (bzw. auf der Rückseite des Umschlags) die veröffentlichten Monographien in Reihenfolge (volumes) anzugeben, was zugleich für einen Leseanreiz und anhaltendes Interesse des Lesers sorgt.
- 7) Für die Autoren von Monographien gelten dieselben Hinweise wie für die Autoren der Zeitschrift *Anthropologia integra*.
- 8) Die Edition Monographien wird von demselben Gestalterteam geleitet wie die Zeitschrift *Anthropologia integra* (Chefredakteur Jaroslav Malina, verantwortlicher Redakteur Tomáš Mořkovský).

Kontakt: Prof. PhDr. Jaroslav Malina, DrSc., Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vlnářská 5, 603 00 Brno, e-mail: jmalina@sci.muni.cz

